

Vážná hudba není pro každého

TEXT Petr Daněk

Navštívil jsem koncert jednoho z pražských symfonických orchestrů. Vážnou hudbu poslouchám pravidelně a celý život. Tento orchestr jsem však neslyšel dlouho a byl jsem upřímně zvědav, kam interpretačně pokročil a co nabízí svým posluchačům. Překvapen jsem byl, ale nelze říci, že v dobrém. Koncertní síň byla překvapivě téměř vyprodaná. Zaplnilo ji velice pestré publikum. Vedle sebe seděly páry ve večerních šatech ale i lidé, kteří se oblékli stejně jako do kina nebo na restaurační posezení s přáteli. A obdobným způsobem se tak i chovali. Po přestávce museli pořadatelé požádat jednoho návštěvníka, aby odešel ze sálu, neboť si dovnitř přinesl otevřenou láhev s pivem. Většinu posluchačů přitáhl nejspíše program, který sliboval především hudbu z Hvězdných válek a plakáty, které byly prvoplánově podbíživé. Dramaturgii koncertu lze označit za posluchačsky vstřícnou, neboť se hrály skladby, které jsou dlouhodobě ověřeny jako taháky či evergreeny. Ty doplnila premiéra sklady mediálně známého hudebníka, který má se vsí pravděpodobností vstřícný vztah i k vážné hudbě. Nicméně na lekce z hudebních forem a motivické práce nejspíš nechodil. Orchester odehrál koncert průměrně. Byl hřmotný, zvukově neukázněný, nepřesný v nástupech, nevytlučený v důležitých pasážích a celkově působil jako těleso spíše provinční než jako orchestr hlavního města, který se těší dlouhodobé, kontinuální a nezanedbatelné finanční podpoře státu. A dirigent? Působil rezignovaně. Vytvářel sice do vzduchoprostoru velká a rázná gesta, ta ale spíše napodobovala extrémní a necitlivou dynamiku orchestru, než aby něco utvářela a pomáhala hudbu přivést k novému či osobitějšímu výrazu. Posluchačům to však nikterak nevadilo. Tleskali po každé

větě všech tří uvedených skladeb, takže si během večera opravdu dobře zatleskali, a po doznění posledních taktů závěrečné skladby, které hostující ženský sbor korunoval naprosto falešným zpěvem, odměnili účinkující nekonečným aplausem ve stoje. Proč ve stoje? Těžko říci, ale dělá se to tak poslední dobu téměř při každém koncertě... A v tom okamžiku jsem si uvědomil, že vážná hudba není pro každého.

Vážná hudba je ze své podstaty elitní a elitářské umění, které vyžaduje posluchače připraveného, vychovaného a hudebně vzdělaného, který je schopen přijmout, pochopit a ocenit skladbu a výkon opravdu profesionálního interpreta. Hudba je nejspíš receptčně nejnáročnější ze všech druhů umění. Vážnou hudbu nemůže poslouchat a ocenit každý. Nicméně hudební kultura žije desetiletí v hlubokém omylu, který předpokládá pravý opak. Projevuje se to především ve způsobu řízení, produkování a financování hudebních těles, kde základním a často jediným kritériem pro měření jejich úspěšnosti je statistika návštěvnosti. Každý ředitel orchestru, umělecký i administrativní, o tom ví, a proto na prvním místě uvažuje o posluchači a jeho přilákání. Dlouhodobě prožíváme boj o posluchače, který se téměř blíží parforsnímu honu. Vytvářejí se složité marketingové strategie a koncepty, které mají posluchače najít a přesvědčit, že bez návštěvy koncertu nemůže žít. Nebo se interpretační výkony doprovází různými mimohudebními ekvilibristikami a klauniádami, které mají přesvědčit i člověka, který jinak vážnou hudbu nepotřebuje. Někteří lidé podlehnou a vydají se do koncertních sálů. Jejich požadavkem je však, aby tam slyšeli hudbu přístupnou, emočně jednoduchou, prvoplánově strhující a všeobecně známou. A to se dá splnit

jen všeobecným snižováním úrovně. Dramaturgie, produkce i interpretace.

Co je počáteční příčinou tohoto nesmyslu? Důvodů je několik a všechny souvisejí s tím, že je vážná hudba stále poměřována s jinými kategoriemi zboží na trhu. Negativně se v našich podmínkách projevuje současná podoba školství. Obecného i uměleckého. V rámci toho obecného je sváděn dlouhodobý boj o nepřetěžování žáků a studentů, až se z celého systému vytratila schopnost utvářet dospívající emočně, empaticky a kreativně. Jako by šlo jen o jejich přežití. Umělecké školství je vedle toho až nepochopitelně velkorysé. Vychovává příliš početnou skupinu dětí, kteří nejsou ani zdaleka talentovaní a jejichž schopnost uplatnit se na uměleckém trhu práce není velká. Jsou jen schopní hrát a zpívat. Což by bylo v pořádku, kdyby to sloužilo k naplnění jejich volného času. Pokud je v nich ale zároveň vytvářena falešná představa, že jednou budou vystupovat v Národním divadle nebo s Českou filharmonií, pak je to špatně. Nebudou. A zároveň žádná škola se nepodílí na tom nejdůležitějším, co hudební kultura a kultura vůbec potřebuje, a tím je právě výchova vzdělaného a vychovaného posluchače. A tak musí hudební kultura pracovat především s nahodilým konzumentem a doufat, že si čas od času zařadí do menu svých zážitků i koncert vážné hudby. Ve své podstatě máme ve společnosti příliš mnoho hudebních těles, konzervatoří, koncertů, mezinárodních hudebních festivalů, uchazečů o posluchačskou přízeň a státní granty, ale nemáme připravené publikum. Alespoň ne v tom masovém měřítku, jak by všichni inženýři, manažeři a ministři kultury chtěli a potřebovali. Určitou falešnou útěchou nám může být, že to není problém jen našeho státu, ale že je to problém téměř celoevropský. ■